

The Effect of Virtual Networks on Iranian Junior Male Students' Register of Written Text

Masoumeh Norouzi¹ & Masoumeh Arjmandi^{2*}

Vol. 12, No. 6, Tome 66
pp. 231-269
January & February 2022

Received: 1 September 2019
Received in revised form: 15 January 2020
Accepted: 25 February 2020

Abstract

Virtual networks and Internet language have now been shaped by and are shaping language and registers as communicative tools. The present study aimed at investigating the effect which the internet is making on the language, the discourse and the writing style of Iranian male teenager students in cyberspaces of Telegram and Soroush. To conduct the research project, initially, 60 junior high school students from SAMPAD, Rasht, at the ages of 13-15 years old were selected through non-probability convenience sampling joined in a common group on the social media as the members. Then, 837 utterances from students Netspeak were selected through purposeful sampling. Their social and verbal behaviors including written and spoken had been recorded and transcribed for one month. To this end, the data were analyzed into two levels of description and explanation. At the level of description, the features of network discourse inspired by Crystal (2004) were represented. Along with Crystal's classifications, this study achieved to other features peculiar to Persian networks as follows: Substitution for Persian alphabetic system (Finglish), lexical barrowing, text spoken style, spelling mistakes (slip of the pen), humorously idiosyncratic Netspeak, permutation of Persian word ordering, encryption, and punctuation. At the explanation level, the network discourse which was inspired by Gricean (1975) model, revealed that the cooperative principles worked differently and the quantity maxim was flouted without any violation. But other three maxims were in line with the prominent characteristics of the cooperative strategies. The results manifested that cyberspace for the survival of communicative competence generated the virtual variety as marked written register of Persian language for social media purposes.

Keywords: Virtual networks, Internet language, marked writing style, textual register

1. MA student in Linguistics Islamic Azad University, Rasht branch, Rasht, Iran
2. Corresponding author: Ph.D. in Linguistics Assistant Professor in Linguistics, Islamic Azad University, Rasht branch, Rasht, Iran; Email: Arjmandi@iaurasht.ac.ir

Virtual networks and Internet language have now been shaped by and are shaping language and registers as communicative tools. Language itself is a medium of diversity of signs which, due to its important communication role in human social life, has become an integral part of the social life of its speakers and is influenced by linguistic and multilingual changes as well as any cultural changes. On the other hand, the cycle of public communication is not complete without a media tool or institutions that can convey their message. Various aspects of people's lives have been comprehensively influenced by new media, including the Internet and virtual social networks, so that the effects and consequences of these new information and communication technologies cannot be denied (Ghasemi et al., 1392, p.6). In this regard, the most important objectives of the present study, citing the views of Grice (1975), are:

- Representation of the effect of virtual messenger networks on the applied style of Persian text and writing system in Iranian adolescents,
- Analysis of the damage to the body of Persian written language with an emphasis on the effectiveness of virtual messenger networks,
- Representation of differences in the written text and the spoken text of students' speech in their virtual networks messages,
- Comparing and classifying the characteristics of the written texts in virtual messenger networks.

It is very important to note that the role of virtual networks as a fast and economic communication tool is not hidden for anyone, which due to its written nature, plays a significant role in promoting orthography and Persian language development among Iranian youth and adolescents. The present study tried to investigate the effect of mobile messenger networks (Internet discourse) on the Persian language writing system among adolescents through descriptive-analytical methods in order to obtain appropriate answers to the following research questions:

-RQ1: Do the descriptions and representations of the written form of messages in virtual networks have a tendency towards written discourse or they display the characteristics of discourse in spoken texts?

-RQ2: Which of the highest frequency of sub-categories of text spoken style is the writing system of messenger networks among adolescents?

-RQ3: How can the characteristics of the virtual discourse be evaluated and explained based on Grice's principles, and what are the effects of these characteristics on the applied style of text and writing system of Iranian adolescent students?

The Internet, as an electronic, global, and interactive medium, has features compared to other media, each of which has implications for language. Users are limited to a number of hardware and software components to communicate, which must also transmit all text rules and language features via the keyboard. In this regard, in order to address the questions of the present study, a theoretical framework has been considered which is a combination of Crystal (2004) points of view on Internet discourse, and Grice's (1975) principles of cooperation.

❖ The six characteristics of Crystal's (2004) written form of messages (Internet discourse) in virtual networks are:

- *Neologism*,
- *Contraction*,
- *Shortening*,
- *Unconventional spelling*,
- *Abbreviation (word-digit replacement, word-letter replacement, word-combination)*, - *Emoticon*.

❖ The four main characteristics of Grice's (1975) cooperative principles are :

- *Quantity*: Give enough information, no less and no more;
- *Quality*: Be honest and do not provide inaccurate information;
- *Method*: Address the issue and do not marginalize;

- *Relevance*: Communication should be explicit and concise.

According to Crystal (2006), the language of the Internet and media communication, especially virtual media, influences and changes the Standard English Language for its survival. He believes that the language of the Internet is in a process of constant change. In such a way that this language changes momentarily and daily. Therefore, in the opinion of the authors, the functional language of the Internet, whether in English or in other languages, will not be unaffected by this rapid change.

This research is analytical-descriptive research in nature and identifies and analyzes writing errors in virtual networks which aimed at investigating the effect of the Internet on the language, the discourse and the writing style of Iranian male teenager students in cyberspaces of Telegram and Soroush. The necessary information for writing the background and theoretical foundations of the present research has been obtained from library sources and documents. To conduct the research project, initially, 60 junior high school students from SAMPAD, Rasht (Mirza Koochak Khan High School out of 360 students in total) were selected. The age range of them was between 13 to 15 years old and they were from the first three grades of the aforementioned school - 20 students from each grade were selected - which was done by non-probability sampling method. Then, 837 speeches (out of 2487 speeches) of Internet chats used by them in virtual networks were selected by purposive sampling method. It is worth mentioning that the research data was collected from the Internet discourse of virtual messenger networks that was exchanged between the mentioned high school teenagers. This study was a copy of private chat pages and conversations of people in different groups according to the completed form of their satisfaction. Their social and verbal behaviors including written and spoken had been recorded and transcribed for one month. To this end, the data were analyzed into two levels of description and explanation.

At the first level, the collected data were described based on the theoretical framework of Crystal (2004) on Internet discourse including:

neologism, contraction, shortening, unconventional spelling, abbreviation (word-digit replacement, word-letter replacement, word combination). Along with Crystal's classifications, this study achieved to other features peculiar to Persian networks as follows: Substitution for Persian alphabetic system (Finglish), lexical barrowing, text spoken style, spelling mistakes (slip of the pen), humorously idiosyncratic Netspeak, permutation of Persian word ordering, encryption, and punctuation.

Also, at the second level, the data were explained based on the theoretical framework of the four principles of Grice (1975), including: *quantity, quality, method, and relevance*. From the authors' point of view, in addition to crystal views, they were considered as substituting Persian written system (Finglish), lexical borrowing, text-spoken style, text slip of pen, humorously idiosyncratic Netspeak, shifting sentence elements, coding, and marking.

The present study, based on Crystal (2004)'s views on Internet discourse and the four principles of Grice's (1975) model, concluded that the inclusion of neologism and other language terms in standard Persian vocabulary is itself a symbol of lexical borrowing. The type and nature of these terms and borrowed applications, create a new format of Persian language as an online form of Persian language in virtual networks. According to the authors, the reason for entering this kind of Persian language is to fill communication gaps in a limited time in cyberspace. Also, based on data analysis, it can be explained that changes in the application of Persian language by these users in these virtual networks act as automated social-linguistic devices and to express their intentions under the influence of situational context. Society and observance of appropriate conditions in the Persian language create the criteria for changes and encodings appropriate to cyberspace, and this introduces the style of marking the Persian language for virtual purposes. In addition, in the analysis of the speech style of the text, as a subcategory of the applied style of the text among these adolescents, it has the highest applied frequency, which is a symbol of observing the principle of economics and diligence in any language. The use of dialogues is a factor

that refers to the use of language in various social situations through the users. At the explanation level, the network discourse which was inspired by Gricean (1975) model, revealed that the cooperative principles worked differently and the quantity maxim was flouted without any violation. But other three maxims were in line with the prominent characteristics of the cooperative strategies. The results manifested that cyberspace for the survival of communicative competence generated the virtual variety as marked written register of Persian language for social media purposes.

دوماهنامه بین‌المللی

د ۱۲، ش ۶ (پیاپی ۶۶) بهمن و اسفند ۱۴۰۰، صص ۲۳۱ - ۲۶۹

مقاله پژوهشی

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.23223081.1400.12.6.24.0>

تأثیر شبکه‌های پیام‌رسان مجازی بر سبک کاربردی متن و نظام نوشتاری دانش‌آموزان نوجوان پسر ایرانی دوره اول متوسطه

معصومه نوروزی^۱، معصومه ارجمندی^{۲*}

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد زبان‌شناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، رشت، ایران.

۲. استادیار زبان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت، رشت، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۰۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۶/۱۰

چکیده

شبکه‌های پیام‌رسان مجازی و زبان اینترنت هم‌زمان در حال شکل‌گیری و نیز زایش گونه‌های کاربردی زبان و زبان‌های جدید به‌مثابه ابزار ارتباطی هستند. هدف از پژوهش حاضر، بررسی تأثیر شبکه‌های پیام‌رسان مجازی تلگرام و سروش بر سبک کاربردی متن و نظام نوشتاری نوجوانان پسر ایرانی است. برای انجام این تحقیق، ابتدا ۶۰ دانش‌آموز ۱۳ الی ۱۵ ساله از دبیرستان سمپاد^۱ رشت دوره اول متوسطه با روش نمونه‌گیری غیراحتمالی^۲ در دسترس^۳ انتخاب شدند. سپس ۸۲۷ پاره گفتار از گفت‌وگوی اینترنتی مورداستفاده آنان که در شبکه‌های مجازی به‌کار رفت، با روش نمونه‌گیری هدفمند^۴ انتخاب شد. به مدت یک ماه رفتارهای کلامی و اجتماعی آن‌ها در قالب متن گفتاری و نوشتاری ضبط و آوانگاری شد. بدین منظور، تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیف و تبیین انجام گرفت، در بخش توصیف داده‌ها براساس مشخصه‌های آرای کریستال (2004) در باب گفتمان اینترنتی مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت. این پژوهش علاوه بر آرای کریستال در بخش توصیف، به مشخصه‌های نوینی از قبیل جایگزینی خط فارسی (فینگلیش)، قرض‌گیری واژگانی، سبک گفتاری متن، لغزش نوشتاری، طنازی در گفتمان اینترنتی، جابه‌جایی ارکان جمله، رمزگذاری، و نشانه‌گذاری که گونه اینترنتی زبان فارسی را پدید آوردند دست یافت. برای رسیدن به تبیین نیز تأثیر شبکه‌های اینترنتی و سبک کاربردی متن نوشتاری، گفتمان اینترنتی نوجوانان با استناد بر اصول چهارگانه مشارکت گرایس (1975) سنجش و ارزیابی شد. براساس این سنجش، اصل کمیّت برای بقای اهداف ارتباطی نه‌تنها معیارهای خود را نقض نمی‌کند بلکه تنها از آن‌ها عبور می‌کند. اما در سایر اصول

E-mail: Arjmandi@iaurasht.ac.ir

* نویسنده مسئول مقاله:

مشارکت هیچ گونه نقضی دیده نمی‌شود. در نتیجه، دستاوردهای تحقیق حاضر این نکته را آشکار می‌سازد که فضای مجازی برای بقای توانش ارتباطی، زایش و خلق گونه‌های مجازی در قالب سبک نشاندار نوشتاری از زبان فارسی را برای اهداف رسانه اجتماعی منجر می‌شود.

واژه‌های کلیدی: شبکه‌های پیام‌رسان مجازی، زبان اینترنت، سبک نشاندار نوشتاری، سبک کاربردی متن.

۱. مقدمه

زبان خود رسانه‌ای است از تنوع نشانه‌ها که به واسطه نقش ارتباطی مهمی که در زندگی اجتماعی انسان‌ها دارد، جزء لاینفک زندگی اجتماعی گویشوران خود شده است و تحت تأثیر تحولات و دگرگونی‌های زبانی و فرازبانی قرار دارد و هرگونه تحولات فرهنگی به تدریج به تغییرات زبانی نیز منجر می‌شود. از سوی دیگر، چرخه ارتباطات مردمی، بدون وجود یک ابزار رسانه‌ای یا نهادهایی که توان انتقال پیام آن‌ها را داشته باشند، کامل نمی‌شود. ابعاد گوناگون زندگی افراد به‌طور همه‌جانبه‌ای تحت تأثیر رسانه‌های نوین از جمله اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی قرار گرفته است، به طوری که نمی‌توان آثار و پیامدهای این فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی را انکار کرد (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۶۰). در این راستا، مهم‌ترین اهداف پژوهش حاضر با استناد بر آرای اصول‌گرایس (۱۹۷۵)، عبارت‌اند از:

- بازنمایی تأثیر شبکه‌های پیام‌رسان مجازی بر سبک کاربردی متن و نظام نوشتاری زبان فارسی در نوجوانان ایرانی،
- تحلیل آسیب‌های وارده بر پیکره زبان نوشتاری فارسی با تأکید بر تأثیرگذاری شبکه‌های پیام‌رسان مجازی،
- بازنمایی تفاوت در متن نوشتاری و متن گفتاری در کلام دانش‌آموزان در شبکه‌های مجازی،

- مقایسه و طبقه‌بندی مشخصه‌های متون نوشتاری در شبکه‌های پیام‌رسان مجازی.
- نکته بسیار مهم آن است که نقش شبکه‌های مجازی به‌منزله یک ابزار ارتباطی سریع و اقتصادی برکسی پوشیده نیست که به‌واسطه ماهیت نوشتاری آن، نقش قابل‌توجهی در ترویج درست‌نویسی و توسعه زبان فارسی، در بین جوانان و نوجوانان ایرانی ایفا می‌کند. همین امر، شناخت ابعاد مختلف زبان در فضای مجازی، توصیف ویژگی‌های دستوری، صرفی، واژگانی

و آوایی آن و تلاش برای دستیابی به قواعد و اصول حاکم بر این گونه زبانی را ضرورتی انکارناپذیر می‌داند. پژوهش حاضر تلاش کرد تا با روش توصیفی - تحلیلی به بررسی تأثیر شبکه‌های پیام‌رسان تلفن همراه (گفتمان اینترنتی) بر نظام نوشتاری زبان فارسی در بین نوجوانان بپردازد و پاسخ‌های مناسبی برای پرسش‌های زیر به دست آورد:

۲. پیشینه پژوهش

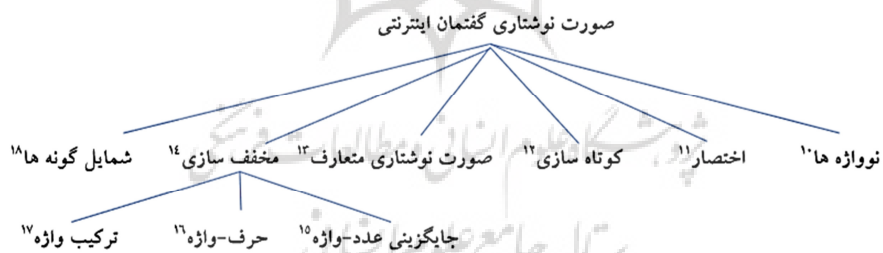
از نمونه کارهای پیشین محققان ایرانی که در زمینه نظام نوشتاری زبان فارسی و رسانه انجام شده است، می‌توان به مقالات زیر اشاره کرد. اسلامی (۱۳۸۴)، در مقاله «خط فارسی و رسانه‌های گروهی»، زبان را پدیده‌ای اجتماعی - طبیعی می‌داند که با گذشت زمان تغییر می‌یابد. گفتار و نوشتار دو مجرای زبان است. در گفتار، تغییرات نظام آوایی زبان بروز می‌یابد، ولی در نوشتار که ماهیتی محافظه‌کارانه دارد، از نظر وی این تغییرات به‌ندرت و به‌کندی منعکس می‌شود. تحقیق وی به این نتیجه دست یافت که خطا در خواندن مکتوبات بارها اتفاق می‌افتد و برخی از آن‌ها اجتناب‌ناپذیر است. برخی از کاستی‌های خط فارسی با حفظ چهره این خط و در چارچوب قواعد کلی فرهنگستان سوم رفع می‌شود. سارلی و بیات (۱۳۸۵)، در مقاله «بررسی اشکالات نحوی زبان خیر براساس دستور ساختاری»، در پژوهش مشترک خود به بررسی سطح دستوری زبان رادیو و تلویزیون با تأکید بر بخش خبر پرداخته‌اند. در این پژوهش ابتدا مفاهیم بنیادین دستور ساختار معرفی شده است و در فصل جداگانه‌ای، روش به‌کارگیری آن برای تحلیل زبان خبر و زبان برنامه‌های مختلف رادیو و تلویزیون شرح داده شده است. پژوهشگران با استفاده از مباحث نظری این پژوهش، تعدادی از بخش‌های خبری رادیو و تلویزیون را به‌لحاظ ساختار نحوی، بررسی و اشکالات عمده آن‌ها را برشمرده و صورت‌های جایگزین و متناسب با زبان معیار فارسی برای آن‌ها پیشنهاد کرده‌اند. عاصی و مسگر خویی (۱۳۸۹)، در مقاله «سبک‌شناسی و وبلاگ‌نویسی به زبان فارسی»، به بررسی سبک در زبان وبلاگ‌های فارسی زبان پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که وب‌نوشته‌های فارسی استفاده از سبک خاصی در وبلاگ‌ها به‌خصوص در بین جوانان و نسل‌های آتی ممکن است در آینده، تأثیرات قابل‌توجهی در تغییر زبان فارسی بگذارد به‌ویژه خط فارسی و از طرفی دیگر جهانی شدن آن داشته باشد.

بیجن‌خان (۱۳۹۱)، در مقاله «خط و زبان فارسی در فضای مجازی»^۷، برای بحث درباره وضعیت خط و زبان فارسی در فضای مجازی به بررسی مختصر ویژگی‌های خط فارسی از دیدگاه استانداردهای ملی و بین‌المللی رمزگذاری و همچنین دیدگاهی که فرهنگستان زبان و ادب فارسی در مورد دستور خط فارسی دارد، پرداخته است. سپس فضای مجازی را به‌منزله یک فضای الکترونیکی که در چارچوب پروتکل‌های مشخص امکان ارتباط زبانی را در اینترنت برای کاربران فراهم می‌کند، معرفی کرد. ستوده و هنرجویان (۱۳۹۲)، در مقاله «مروری بر دشواری‌های زبان فارسی در محیط دیجیتال و تأثیرات آن‌ها بر اثربخشی پردازش خودکار متن و بازیابی اطلاعات زبان فارسی»، به سبب ویژگی‌های خاص آن و درعین حال نهادینه شدن سبک نگارش معیار، در رویارویی با محیط‌های الکترونیکی (اینترنتی)، با دشواری‌هایی روبه‌روست که تأثیر بسزایی بر اثربخشی بازیابی اطلاعات می‌گذارد. قانونی و پارسه (۱۳۹۴)، در مقاله «تأثیر اینترنت و شبکه‌های مجازی بر نظام آوایی و نوشتاری زبان فارسی»، تأثیر تحولات و پیشرفت‌های فناوری‌های نوین بر زندگی بشری و تسهیل امور روزمره را انکارناپذیر می‌داند. وی معتقد است نمی‌توان از آسیب‌های ناشی از این فناوری‌های نوین غافل ماند. از نظر وی، گسترش اینترنت و شبکه‌های مجازی در جامعه موجب بروز فرصت‌هایی جهت افزایش آگاهی افراد و حتی ایجاد اشتغال برای برخی از افراد شده است، ولی تهدیداتی نیز به همراه دارد. در مقاله‌ای دیگر، سبزواری (۱۳۹۸) به «بررسی و تحلیل نشاننداری جملات فارسی نوین معیار» پرداخت. وی بر این عقیده است که هرچه صورت یک نشانه پیچیده‌تر یا نشاندارتر باشد در نتیجه معنی هم پیچیده‌تر خواهد بود. نشاننداری می‌تواند شکل یک رابطه دوتایی را به خود بگیرد یا به صورت طیفی باشد که از بی‌نشانی آغاز می‌شود و به نشاندارترین صورت ختم می‌شود. در مورد نشاندار بودن و پیچیده بودن آنچه در بدو امر مطرح می‌شود این نکته وجود دارد که صورت پیچیده یا نشاندار، تکواژهای بیشتری نسبت به صورت بی‌نشان دارد و بسامد وقوع آن‌ها نیز کمتر از صورت‌های بی‌نشان است. بنابراین، بین نشاندار بودن یک مقوله و تنوع معنایی و پیچیده بودن آن رابطه مستقیم وجود دارد. فرایندهای نحوی که ترتیب کلمات جمله را تغییر می‌دهند فرایندهای مؤکدسازی از جمله مبتداسازی، اسنادی‌سازی، سازه‌آمیزی، مجهول‌سازی و فراگذری هستند که باعث نشاندار شدن جمله می‌شوند. در حوزه عصب‌شناسی زبان نیز به نظر محمدی و همکاران (۱۳۹۸)، همانطور که در

کسب مهارت بیان شفاهی می‌بایست کنش‌ها و تبدلات عصبی در مغز شکل گیرد تا اینکه به فرد کمک کنند به توانش ضمنی^۸ دست یابد و با توجه به ماهیت ناخودآگاه توانش ضمنی که در آن زبان‌آموز می‌بایست به جای ساختارهای زبان توجه خود را به پیام معطوف کند تا به این مهارت و توانش دست یابد، به نظر نگارندگان این مقاله در بین مشارکت‌کنندگان شبکه‌های مجازی نیز انتقال پیام به حفظ و پایداری ساختارهای زبانی برتری دارد و خود تفاوتی را با سبک نوشتاری گونه معیار زبان فارسی پدید می‌آورد.

۳. چارچوب نظری پژوهش

اینترنت به‌منزله یک رسانه الکترونیکی، جهانی و تعاملی در مقایسه با سایر رسانه‌ها، ویژگی‌هایی دارد که هریک از این ویژگی‌ها، پیامدهایی برای زبان دارد. کاربران برای برقراری ارتباط به تعدادی لوازم سخت‌افزاری و نرم‌افزاری محدود می‌شوند که باید تمام قواعد نوشتاری و ویژگی‌های زبانی را نیز از طریق صفحه‌کلید منتقل کنند. در این راستا، به‌منظور دستیابی به پرسش‌های پژوهش حاضر، چارچوب نظری که تلفیقی از آرای کریستال (۲۰۰۴) در باب گفتمان اینترنتی^۹ و اصول مشارکت گرایس (۱۹۷۵) است، در نظر گرفته شده است. مشخصه‌های معرفی شده کریستال (۲۰۰۴) در شکل ۱ آورده شده است.

شکل ۱: صورت نوشتاری پیام‌ها (گفتمان اینترنتی) در شبکه‌های مجازی برگرفته از کریستال (۲۰۰۴)

Figure 1: Written form of messages (Internet discourse) in virtual networks derived from Crystal (2004)

به نظر کریستال (۲۰۰۶)، زبان اینترنت و ارتباطات رسانه‌ای به‌ویژه مجازی، زبان

انگلیسی معیار را برای بقای خود، تحت‌تأثیر و تغییر قرار می‌دهد. وی معتقد است زبان اینترنت در فرایند تغییر مستمر قرار دارد. به‌گونه‌ای که این زبان به‌صورت لحظه‌ای و روزانه دست‌خوش تغییر می‌شود. بنابراین، به نظر نگارندگان، زبان کاربردی اینترنت چه به انگلیسی یا به زبان‌های دیگر بی‌تأثیر از این سرعت تغییر نخواهد بود. هدف از این پژوهش توصیف زبان فارسی نشاندار^{۱۰} به‌مثابه زبان اینترنت در بین کاربران نوجوان فضای مجازی در شبکه‌های پیام‌رسان تلگرام و سروش خواهد بود که از گونه بی‌نشان^{۱۱} و معیار زبان فارسی زایش می‌شود. همچنین، چهار مشخصه اصلی اصول مشارکت گرایس (1975) عبارت‌اند از:

- کمیت^{۱۲}: به مقدار کافی اطلاعات داده شود، نه کمتر و نه بیشتر؛
- کیفیت^{۱۳}: صادقانه گفته شود و اطلاعات نادرست ارائه نشود؛
- شیوه^{۱۴}: به موضوع پرداخته شود و حاشیه‌پردازی نشود؛
- ارتباط^{۱۵}: صریح و خلاصه گفته شود.

۴. روش تحقیق

این پژوهش به‌لحاظ ماهیتی، پژوهشی تحلیلی - توصیفی است و به شناسایی و تحلیل خطاهای نوشتاری در شبکه‌های مجازی می‌پردازد. اطلاعات لازم برای نگارش پیشینه و مبانی نظری پژوهش از منابع و اسناد کتابخانه‌ای به‌دست آمده است. برای انجام این تحقیق، ابتدا ۶۰ دانش‌آموز ۱۳ الی ۱۵ ساله (از مجموع ۳۶۰ دانش‌آموز) از سه پایه دوره اول دبیرستان استعدادهای درخشان میرزا کوچک خان (سمپاد) رشت - از هر پایه ۲۰ نفر انتخاب شد - که به روش نمونه‌گیری غیراحتمالی در دسترس انجام شد. سپس ۸۳۷ پاره‌گفتار (از مجموع ۲۴۸۷ پاره‌گفتار) گفت‌وگوی اینترنتی مورداستفاده آنان که در شبکه‌های مجازی به‌کار رفت، با روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شد. گفتنی است، داده‌های پژوهش از گفتمان اینترنتی شبکه‌های پیام‌رسان مجازی که بین نوجوانان دبیرستان یادشده ردوبدل شده، گردآوری شده است. این مطالعه به‌صورت کپی‌برداری از صفحات گفت‌وگوی خصوصی و مکالمات افراد در گروه‌های مختلف با توجه به فرم پرشده رضایت‌مندی آن‌ها بوده است. برای انجام این پژوهش، یکایک جملات به‌سبب داشتن الگوی زبانی در فارسی معیار بررسی شده است. توصیف داده‌های پژوهش حاضر با استناد بر چارچوب نظری

کریستال (2004) در باب گفتمان اینترنتی، و تبیین داده‌ها مطابق چارچوب نظری چهار اصل مشارکت گرایس (1975)، شامل: کمیت، کیفیت، ارتباط و شیوه مورد توصیف و تبیین قرار گرفت. در بخش توصیف داده‌ها، مشخصه‌های گفتمان اینترنتی کریستال (2004) شامل نواژه‌ها، اختصار، کوتاه‌سازی، صورت نوشتاری نامتعارف، جایگزینی عدد - واژه، حرف - واژه، ترکیب واژه، و شمایل گونه‌ها، و نیز مشخصه‌های توصیفی گفتمان مجازی در گونه اینترنتی زبان فارسی از دیدگاه نگارندگان، علاوه بر آرای کریستال از قبیل جایگزینی خط فارسی (فینگلیش)، قرض‌گیری واژگانی، سبک گفتاری متن، لغزش نوشتاری، طنازی در گفتمان اینترنتی، جابه‌جایی ارکان جمله، رمزگذاری، و نشانه‌گذاری در نظر گرفته شدند.

۵. نتایج و تحلیل داده‌ها

یافته‌های حاصل از این پژوهش در قالب جدول و شکل، به‌منظور پاسخ‌دهی به سؤالات پژوهش، در سه بخش ارائه می‌شود. در بخش اول، توصیف و بازنمایی تغییرات صورت‌های زبانی و تحلیل صورت‌های نامتعارف و ناهنجار گونه نوشتاری فارسی با استناد بر مشخصه‌های گفتمان اینترنتی کریستال (2004) آورده شده است. سپس در بخش دوم، مشخصه‌های توصیفی گفتمان مجازی در گونه اینترنتی زبان فارسی از دیدگاه نگارندگان انجام شده است. آنگاه در بخش سوم، بازنمایی تفاوت‌های متون نوشتاری و متون گفتاری در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان براساس اصل مشارکت گرایس (1975) مورد تبیین قرار گرفت.

۵-۱. توصیف مشخصه‌های گفتمان اینترنتی با استناد بر آرای کریستال (2004)

در بخش‌های زیر، بازنمایی و توصیف داده‌های گفتمان اینترنتی در شبکه‌های پیام‌رسان مجازی تلگرام و سروش با استناد بر آرای کریستال (2004) شامل نواژه‌ها، اختصار، کوتاه‌سازی، صورت نوشتاری نامتعارف، مخفف‌سازی (جایگزینی عدد - واژه، حرف - واژه، ترکیب واژه)، و شمایل گونه‌ها آورده شده است. لازم به توضیح است که برخی از این مشخصه‌ها در آرای کریستال (2004) ذکر نشده‌اند و مختص زبان فارسی هستند که نگارندگان به‌منظور توصیف دقیق‌تر گفتمان فضای مجازی زبان فارسی این مشخصه‌ها را نیز افزوده‌اند، مانند مشخصه «جابه‌جایی ارکان جمله». همچنین، در عنوان برخی مشخصه‌ها

تغییری ایجاد شده است؛ برای مثال، در انگاره کریستال (2004) مشخصه‌ای با عنوان «صورت نوشتاری نامتعارف» وجود دارد که به دلیل برخی تفاوت‌ها بین آن و مؤلفه‌های خطای نوشتاری توسط کاربران این شبکه‌ها از خط زبان فارسی، در این پژوهش در قالب «لغزش نوشتاری» نمود می‌یابد. همچنین، در انگاره آرای کریستال مشخصه‌ای با عنوان «اختصار، و کوتاه‌سازی» وجود دارد که در این پژوهش به صورت «مخفف‌سازی با زیرشاخه‌های جایگزینی عدد - واژه، و ترکیب واژه و بومی‌شدگی افعال قرضی» ظاهر می‌شوند.

۱-۱-۵. نوواژه‌ها

با ورود اینترنت و کاربرد فناوری‌های نوین در زبان فارسی، واژه‌های جدیدی به وجود آمده‌اند که برخی از آنها فاقد معادل فارسی هستند و در همه زبان‌ها به همان شکل کاربرد دارند و برخی دیگر نیز با وجود معادل فارسی، کاربران از معادل خارجی آن‌ها استفاده می‌کنند. به عبارتی، نوع و ماهیت نوواژه‌ها در زبان انگلیسی به منزله زبان جهانی اینترنت، نشان از تفاوت در ارتباطات غیرزبانی در بین دو فرهنگ فارسی و انگلیسی است. از طرفی، نوواژه را می‌توان نوعی قرض‌گیری واژگانی در زبان فارسی محسوب کرد، زیرا این نوواژه‌ها ممکن است فقط در زبان مبدأ نوواژه محسوب شوند و در زبان مقصد نمونه‌ای از قرض‌گیری باشند. از طرف دیگر، می‌توان نوواژه‌هایی در هر زبان موردبررسی، در این پژوهش گفتمان مجازی دانش‌آموزان، مشاهده کرد که نمونه‌ای از آن‌ها «بتایپ» و «بزنگ» است (جدول ۱).

جدول ۱: نمونه‌هایی از نوواژه‌ها

Table 1: Examples of neologisms

صورت اصلی پیام	صورت بیگانه پیام یا نوواژه
کامپیوتر شخصی	PC
موشواره	Mouse
بلندگو	Speaker
پیام	Message
تایپ کن	بتایپ
زنگ بز	بزنگ

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار، میزان فراوانی این مشخصه بدین شرح است: در مجموع، در ۳۵ نمونه کاربرد نوواژه، مشاهده شده است. در ۴ درصد از عبارات استفاده‌شده در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان، از مشخصه «نوواژه» استفاده شده است و در ۹۶ درصد پاره‌گفتارها از این ویژگی استفاده نشده است. گفتنی است درصدهایی که برای هر یک از مشخصه‌ها در جدول‌ها ارائه شده است، از ۱۰۰ درصد و نسبت به تعداد کل پاره‌گفتارها محاسبه شده است.

۲-۱-۵. مخفف‌سازی

یکی از ویژگی‌های گفتمان در شبکه‌های مجازی که در انگاره کریستال (۲۰۰۴) استفاده شده است، مشخصه مخفف‌سازی است. منظور از مخفف‌سازی، ترکیب دو تکواژ با یکدیگر است که در برخی موارد علاوه بر آسیب به زیبایی صوری واژه، باعث تغییر معنایی آن نیز می‌شود. براساس داده‌های گردآوری‌شده نوجوانان با تلفیق دو بخش از دو تکواژ یا حتی ترکیب چند تکواژ که در یک جمله به کار می‌روند، قالب جدیدی از یک پیام را می‌آفرینند و پیام و نیت کاربردی گفتمان خود را به مخاطب انتقال می‌دهند. بنابراین، توانش زبانی^{۲۳} از زبان فارسی برای انتقال پیام‌ها در قالب رمزگان‌های محدودی ارائه می‌شود و مخاطب با استفاده از توانش ارتباطی^{۲۴} قادر به درک زبان کوتاه‌شده در قالب مخفف‌سازی می‌شود (جدول ۲).

جدول ۲: نمونه‌هایی از مخفف‌سازی

Table 2: Examples of abbreviations

صورت اصلی پیام	صورت مخفف‌سازی شده پیام
اصلاً هم	اصنم
چه خبر؟	چخبر؟
یک‌سری	یسری
مردم هم	مردم
موضوع آن هم	موضوعشم
کسی را	کسیو

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار گردآوری‌شده میزان فراوانی مشخصه مخفف‌سازی این‌گونه

است: در مجموع، فقط در ۲۲ پاره‌گفتار کاربرد مخفف‌سازی، مشاهده شده است و نیز در ۱۰ درصد از پاره‌گفتارهای استفاده‌شده در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان از مشخصه مخفف‌سازی استفاده شده است.

۳-۱-۵. جایگزینی عدد - واژه

یکی از مشخصه‌های گفتمان در شبکه‌های مجازی که در انگاره کریستال (2004) به آن اشاره شده است، مشخصه جایگزینی عدد - واژه است. کاربران در فضای مجازی برای ایجاد خلاقیت، مزاح و سرگرمی، در نوشتن کلمات از ترکیب عدد و واژه استفاده می‌کنند. با بررسی داده‌های پژوهش حاضر مشخص شد که رابطه میان عدد و واژه و معنای آن، رابطه‌ای طبیعی است. به عبارتی واحد معنی واژه یا آن عبارت که می‌تواند در سطح جمله هم باشد، رابطه تصویرگونگی^{۲۵} دارد. اگرچه بین معنا و صورت در یک زبان، رابطه‌ای قراردادی حاکم است و اگر این رابطه را طبیعی می‌دانستیم فقط یک زبان در دنیا وجود می‌داشت؛ کاربران به آسان‌ترین حالت و در کم‌ترین زمان، انتقال پیام را با کاربرد عدد به جای واژه مدنظر میسر می‌سازند (جدول ۳).

جدول ۳: نمونه‌هایی از جایگزینی عدد - واژه

Table 3: Examples of the word-digit replacement

صورت اصلی پیام	صورت جایگزین‌شده عدد - واژه پیام
سپاس	Mer30
بیا داخل	بیا 2
نوکریم	9کریم

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار موردبررسی میزان فراوانی مشخصه جایگزینی عدد - واژه بدین شرح است: در مجموع، فقط در سه پاره‌گفتار مشخصه جایگزینی عدد - واژه، مشاهده شده است و در ۴ درصد از پاره‌گفتارهای دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان از این مشخصه استفاده شده است و در ۹۹/۶ درصد از پاره‌گفتارها این ویژگی مشاهده نشده است که این درصد نشان‌دهنده کاربرد بسیار کم این مشخصه در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان است.

۱-۵-۴. ترکیب واژه: بومی‌شدگی افعال قرضی

در پژوهش حاضر نوجوانان به علت کاربرد مکرر واژه‌های بیگانه در ارتباطات شبکه‌های مجازی و اینترنتی و آمیختگی این وام‌واژه‌ها با واژگان بومی فرایند جدیدی از ترکیب را در گونه اینترنتی زبان فارسی ایجاد می‌کند. طبق مثال‌های ارائه‌شده، این فرایند با تعریفی که در چارچوب کریستال (2004) از ترکیب واژگی ارائه شد به دلیل تأثیر قرض‌گیری واژگانی فاصله می‌گیرد و به نوعی نوآوری تحقیق معرفی می‌شود. بنابراین، در تحقیق حاضر آمیختگی واژگان قرضی و بومی در گونه نشاندار زبان فارسی در شبکه‌های مجازی شکل می‌گیرد. منظور از مشخصه ترکیب واژه یا بومی‌شدگی^{۲۶} افعال قرضی عبارت است از ترکیب واژه‌های بیگانه در بخش غیرصرفی فعل به همراه عنصر صرفی از تکواژهای فارسی که علی‌رغم اینکه، این واژگان دارای معادل فارسی هستند، از معادل غیربومی برای ایجاد فعل مرکب استفاده می‌شود. برای مثال، جدول ۴ نمونه‌ای از کاربرد واژه «ادمین شدن» به جای «مدیر شدن» و «لفت دادن» به جای «ترک کردن» از این کاربرد را نشان می‌دهد.

جدول ۴: نمونه‌هایی از ترکیب واژه (بومی‌شدگی افعال قرضی)

Table 4: Examples of word combinations (Localization of Borrowed Verbs)

صورت اصلی پیام	صورت ترکیب‌شده پیام
مدیر شدن	ادمین شدن
ترک کردن	لفت دادن
اضافه کردن	اد کردن
به‌روز شدن	آپدیت شدن
گفت‌وگو کردن	چت کردن
دیدن	سین کردن

از مجموع ۸۲۷ پاره‌گفتار بررسی‌شده، میزان فراوانی مشخصه ترکیب واژه بدین شرح است: در مجموع، فقط در ۲۲ پاره‌گفتار کاربرد ترکیب واژه مشاهده شده است و در ۳ درصد از عبارات استفاده‌شده در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان، از این مشخصه استفاده شده است و در ۹۷ درصد پاره‌گفتارها این ویژگی دیده نشده است.

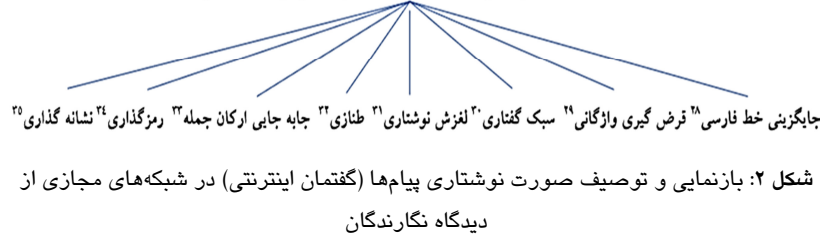
۵-۱-۵. شمایل‌گونه‌ها و چندمعنایی در زبان فارسی

کاربران در فضای مجازی، برای تفنن و تنوع، برای بیان حالات، احساسات و منظور خود از اشکال و طرح‌هایی که در فضای مجازی وجود دارد استفاده می‌کنند که بسیار رایج است. برای مثال: 😊 ☹️. با کاربرد شمایل‌گونه‌ها، کاربران بین صورت غیرکلامی پیام و معنای کلامی رابطه ارتباطی و تصویرگونگی برقرار می‌کند و برجستگی نقشی و کاربردشناختی در صورت آن شمایل نیز با حضور نشانه‌ها، علائم و شاخص‌های صوری نمایان می‌شود. تعدادی از شمایل‌گونه‌ها در این تحقیق برای بیان دو الی چند پیام نوشتاری در چند مفهوم نسبتاً مشترک به کار می‌روند و تصویرگونگی آن‌ها به زعم گلفام و قمشه‌ایی (۱۳۹۱)، به صورت دوگانه ساخت^{۲۷} در زبان فارسی ظاهر می‌شوند. در شبکه‌های مجازی نیز کاربرد یک شمایل گونه به جای چندین پیام نوشتاری و گسترش معنایی آن به دلیل محدودیت تعداد شمایل گونه‌هاست که منعکس‌کننده اطلاق بیش از یک معناست. با بررسی‌های انجام‌شده بر روی کاربرد شمایل‌گونه‌ها از سوی کاربران، هرچایی که وابستگی نقشی و کاربردشناختی آن پیام بیشتر بوده، تصویرگونگی از طریق استفاده از شمایل‌گونه‌ها به منظور انتقال پیام صورت گرفته است. از مجموع ۸۳۷ جمله و عبارت مورد مطالعه، میزان فراوانی مشخصه شمایل‌گونه بدین شرح است: مجموعاً در ۷۹ مورد کاربرد شمایل‌گونه، مشاهده شده است و در ۱۰ درصد از عبارات استفاده‌شده در گفتمان مجازی دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان، از مشخصه «شمایل‌گونه» استفاده کرده‌اند و در ۹۰ درصد مکالمات این ویژگی استفاده نشده است.

۲-۵. بازنمایی مشخصه‌های توصیفی گفتمان مجازی در گونه اینترنتی زبان فارسی

در بخش‌های زیر، به بازنمایی و توصیف دستاوردهای پژوهش که از سوی نگارندگان در باب گفتمان اینترنتی در شبکه‌های پیام‌رسان مجازی تلگرام و سروش ارائه شد، پرداخته می‌شود: جایگزینی خط فارسی (فینگیلیش)، قرض‌گیری واژگانی، سبک گفتاری متن، لغزش نوشتاری، طنز در گفتمان اینترنتی، جابه‌جایی ارکان جمله، رمزگذاری، و نشانه‌گذاری. مشخصه‌های توصیفی از سوی نگارندگان در شکل ۲ آورده شده است.

مشخصه های توصیفی گفتمان مجازی در گونه اینترنتی زبان فارسی

Figure 2: Representation and description of the written form of messages (Internet discourse) in virtual networks from the authors' point of view

۱-۲-۵. جایگزینی خط زبان فارسی (فینگلیش)

در گذشته، به سبب سازگار نبودن ابزارهای نوشتاری زبان فارسی در سیستم‌های عامل ویندوز در کامپیوتر، نگارش به صورت انگلیسی همراه با الفبا فارسی انجام می‌شد که به صورت غیررسمی فینگلیش نامیده شده است (قانونی و پارسه، ۱۳۹۴). امروزه، علی‌رغم گسترش فونت‌های فارسی همچنان فینگلیش در مکالمات کاربران فضای مجازی کاربرد دارد. کاربران شبکه‌های اجتماعی پژوهش حاضر گرایش به ساخت تصور معنایی و صورت‌های معنایی مشترک برای دو صورت آوایی متفاوت از دو زبان را دارند که در این بخش، حتی صورت نوشتاری و صورت آوایی از زبان فارسی نیز به زبان کاربردی در شبکه‌های مجازی گرایش می‌یابد. برای مثال، کاربر چه از صورت «سلام» استفاده کند یا چه از صورت Salam، تصور معنایی که از این دو صورت دارد یکی است. به نظر می‌رسد این نوجوانان به دنبال کاربرد منحصر به فرد از یک زبان خاص در شبکه‌های اجتماعی هستند و این فرض وجود دارد که ممکن است به زبان اول، زبان فارسی در این پژوهش، به لحاظ نوشتاری هیچ‌گونه شباهتی نداشته باشد (جدول ۵).

جدول ۵: نمونه‌هایی از جایگزینی خط زبان فارسی (فینگلیش)

Table 5: Examples of substitution of Persian writing system (Finglish)

صورت اصلی پیام	صورت فینگلیش پیام
سلام	Salam
خوبی؟	Khobi
دست نزن!	Dast nzn
مرسی	Merci
هر چی	Har chi
بازی دیگه بسه.	Bazi dg base

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار، میزان فراوانی مشخصه فینگلیش بدین شرح است: در مجموع، در ۴۶ پاره‌گفتار کاربرد فینگلیش مشاهده شده است و در ۵ درصد از عبارات استفاده شده در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان، از این مشخصه استفاده شده است و در ۹۵ درصد پاره‌گفتارها این ویژگی استفاده نشده است.

۲-۲-۵. قرض‌گیری واژگانی

در فضای مجازی واژه‌های بیگانه بسیاری دیده می‌شود که بسامد^{۳۶} آن‌ها با توجه به مضمون گروه و محتوای پیام‌ها متفاوت هستند. در آمار به‌دست‌آمده از بررسی کاربرد زبان بیگانه در گفتمان نوشتاری در نمونه‌های این پژوهش، قرض‌گیری^{۳۷} در سطح واژه از رایج‌ترین نوع قرض‌گیری‌های زبانی محسوب می‌شود. به‌عبارتی، میزان بسامد قرض‌گیری واژگانی از قرض‌گیری‌های واجی^{۳۸} و دستوری^{۳۹} بیشتر است. علت این امر ناشی از این واقعیت است که واژه‌های زبان مقوله‌ای باز هستند که به‌آسانی دستخوش تغییر می‌شوند (جدول ۶).

جدول ۶: نمونه‌هایی از قرض‌گیری واژگانی

Table 6: Examples of lexical borrowing

صورت اصلی پیام	صورت بیگانه پیام
پسند	لایک
کاملاً درست	اکی

صورت اصلی پیام	صورت بیگانه پیام
ترجمه	ترنسلیت
عضو	ممبر
مکالمه	دیالوگ
بازفرستی	فوروارد

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار، میزان فراوانی مشخصه واژه‌های بیگانه این‌گونه است: در مجموع، در ۶۴ پاره‌گفتار واژه‌های بیگانه به‌کار رفته است. در ۸ درصد از عبارات استفاده‌شده در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان، از مشخصه «واژه‌های بیگانه» استفاده شده است و در ۹۲ درصد پاره‌گفتارها از این ویژگی استفاده نشده است.

۳-۲-۵. سبک گفتاری متن

در جمله‌های فارسی معیار، همه ارکان جمله کامل بیان می‌شود، اما با استفاده از فرایند کوتاه‌سازی و نیز فرایند مخفف‌سازی می‌توان تغییری در صورت جمله ایجاد کرد و به این ترتیب، نوعی سبک گفتاری ایجاد کرد. البته با جان‌سین‌سازی واژه‌های غیررسمی در سبک گفتاری نیز صورت غیررسمی ایجاد می‌شود (جدول ۷).

جدول ۷. نمونه‌هایی از سبک گفتاری متن

Table 7: Examples of text spoken style

صورت اصلی پیام	صورت گفتاری پیام
اگر کمی بلد بودی، می‌فهمیدی!	اگه یخده بلد بودی، می‌فهمیدی!
کوتاه است، زیاد نیست.	کوتاهه. زیاد نیس.
ارزان است.	مفته

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار، میزان فراوانی مشخصه سبک گفتاری متن بدین شرح است: در مجموع، ۴۰۶ پاره‌گفتار به سبک گفتاری بیان شده‌اند. در ۴۸ درصد از پاره‌گفتارهای دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان از مشخصه سبک گفتاری متن استفاده شده است و در ۵۲ درصد پاره‌گفتارها این ویژگی مشاهده نشده است.

۴-۲-۵. لغزش نوشتاری

مسئله کاربرد خط و شیوه‌های املايي رایج در نظام نوشتاری از دیگر مشخصه‌های بررسی‌شده در پژوهش حاضر است. با وجود نظام نوشتاری رسمی و شناخته‌شده برای زبان فارسی، کاربران شبکه‌های اجتماعی مورد بررسی به صورت عمدی از لغزش نوشتاری در گفتمان نوشتاری خود استفاده می‌کردند. به نظر می‌رسد آن‌ها به عمد و برای تفنن در فضای مجازی کلمه‌ها را به صورت نامتعارف به کار می‌برند (جدول ۸).

جدول ۸: نمونه‌هایی از لغزش نوشتاری

Table 8: Example of slip of pen

صورت اصلی پیام	صورت نوشتاری غلط پیام
لطفاً	لدفن ^{۴۰}
الآن	الن
بالأخره	بالخره
اهل	احل

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار، میزان فراوانی مشخصه لغزش نوشتاری این‌گونه است: در مجموع، در ۱۰۵ پاره‌گفتار لغزش نوشتاری مشاهده شد. در ۱۳ درصد از پاره‌گفتارهای دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان از این مشخصه استفاده شده است و در ۸۷ درصد پاره‌گفتارها این ویژگی استفاده نشده است که این درصد نشان‌دهنده کاربرد بسیار کم این مشخصه در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان است.

۵-۲-۵. طنازی در گفتمان مجازی

در فضای مجازی برای شوخی و سرگرمی صورت نوشتاری پاره‌گفتارها را تغییر می‌دهند که در درازمدت منجر به رواج شکل نادرست آن پاره‌گفتارها خواهد شد (جدول ۹).

جدول ۹: نمونه‌هایی از طنزهای مجازی در گفتار مجازی

Table 9: Examples of humorously idiosyncratic netspeak in virtual discourse

صورت اصلی پیام	صورت با طنزهای پیام
یا ابوالفضل	یا ابرفض
یا حضرت عباس	یا حضرت شوماخر
دمت گرم	دمت چیز
برو بابا	برو باوئ
کمی	یخده

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار پیکره پژوهش حاضر، میزان فراوانی مشخصه طنزهای بدین شرح است: در مجموع، در ۴۲ پاره‌گفتار مشخصه طنزهای کاربردی داشته است. در ۵ درصد از پاره‌گفتاری دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان از مشخصه طنز استفاده شده است و در ۹۵ درصد این پاره‌گفتارها از ویژگی مذکور استفاده نشده است که این درصد بیانگر کاربرد بسیار اندک این مشخصه از سوی کاربران فضای مجازی است.

۶-۲-۵. جابه‌جایی ارکان جمله

یکی از تغییراتی که در گفتار شبکه‌های مجازی مشاهده می‌شود جابه‌جایی ارکان جمله است که در آن سازه‌های نحوی به علت اهمیت و تأکید در جمله یا به ابتدا و در جایگاه آغازین قرار می‌گیرند که این جابه‌جایی به فرایند مبتداسازی منجر می‌شود و یا از طریق گشتار خروج در پایان جمله قرار می‌گیرد. در فرایند گشتار خروج، جمله‌واره موصولی، متممی یا گروه حرف اضافه‌ای را به جایگاه پس از فعل انتقال می‌دهیم یا برای تأکید نحوی به جای مبتداسازی از فرایندهای اسنادسازی و شبه‌اسنادسازی بهره می‌بریم. گفتنی است، جابه‌جایی ارکان جمله به گفتارنویسی نیز منجر می‌شود. با بررسی پیکره داده‌های پژوهش حاضر، کاربران برای بیان منظور و نیت خود تمایل بیشتری به استفاده از فرایند مبتداسازی در مقایسه با سایر فرایندها دارند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰: نمونه‌هایی از جابه‌جایی ارکان جمله

Table 10: Examples of permutation

صورت اصلی پیام	صورت جابه‌جاشدهٔ ارکان پیام
فردا کلاس تشکیل می‌شود.	کلاس تشکیل می‌شه فردا.
بالآخره ما نفهمیدیم.	ما نفهمیدیم بالخره.
این جمله را جست‌وجو کن.	سرچ کن این جمله رو.
من آن بخش را ندارم.	من ندارم اون تیکه رو.

از مجموع ۸۳۷ پاره‌گفتار، میزان فراوانی مشخصهٔ جابه‌جایی سازه‌های جمله به این صورت است: در مجموع، در ۱۲۱ پاره‌گفتار این مشخصه به‌کار رفته است و در ۱۵ درصد پاره‌گفتارهای دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان از این مشخصه استفاده شده و در ۸۵ درصد پاره‌گفتارها این ویژگی مشاهده نشده است.

۷-۲-۵. رمزگذاری

در پژوهش حاضر، کاربران با استفاده از اختصارسازی حرف اول واژه‌های جمله یا عبارت را به‌منزلهٔ نشانه‌ای برای هریک از واژه‌ها به‌کار برده‌اند یا به نوشتن تنها برخی حروف یک واژه، عمدتاً همخوان‌ها، بسنده کرده‌اند. شقاقی (۱۳۸۹) این صورت‌ها را کوتاه‌نوشت می‌نامد. شایان ذکر است فرایند رمزگذاری به معنای اختصارسازی نیست، بلکه یکی از صورت‌های نمود رمزگذاری در پیکرهٔ پژوهش حاضر کاربرد اختصارسازی (کوتاه‌نوشت) است. در برخی از نمونه‌های رمزگذاری‌شده، فرایند سرواژه‌سازی^۴ نیز مشاهده می‌شود. طبق توضیحات داده‌شده رمزگذاری مشاهده‌شده در داده‌های پژوهش حاضر عبارت‌اند از: اختصار (کوتاه‌سازی)، جایگزینی حرف - واژه و سرواژه‌سازی (جدول ۱۱).

جدول ۱۱: نمونه‌هایی از صورت‌های رمزگذاری‌شده

Table 11: Examples of encryption

صورت اصلی پیام	صورت رمزگذاری‌شدهٔ پیام
داداش	داش
دیگه	دگ

صورت اصلی پیام	صورت رمزگذاری شده پیام
زنگ بزن	ز بزن
به	ب
که	ک
نه	ن
سلام	³⁵ Slm
شناسه	³⁶ Id

از مجموع ۸۲۷ پاره‌گفتار، میزان فراوانی مشخصه رمزگذاری و انواع آن که عبارت‌اند از اختصار، جایگزینی حرف - واژه و سرواژه‌سازی به شرح زیر است: در مجموع، در ۳۳۵ پاره‌گفتار از این مشخصه استفاده شده است. در ۳۹ درصد از پاره‌گفتارهای دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان، از این مشخصه استفاده شده است و در ۶۱ درصد پاره‌گفتارها این ویژگی مشاهده نشده است.

۸-۲-۵. نشانه‌گذاری

در فضای مجازی از نشانه‌گذاری (علائم نگارشی) یا استفاده نمی‌شود، یا کم استفاده می‌شود، یا زیاد استفاده می‌شود، یا نادرست استفاده می‌شود. علت استفاده نکردن کاربران از نشانه‌گذاری در نگارش، اهمیت ندادن آن‌ها به نقش این علائم است. در مورد دوم، کاربران به نقش نشانه‌گذاری در درک بهتر مطلب واقف‌اند، اما به علت عجله در نوشتن از این نشانه‌ها کم استفاده می‌کنند. در مورد سوم، کاربران در فضای مجازی، مابین نوشته‌ها به جای فاصله از نشانه‌گذاری استفاده می‌کنند. در مواردی نیز برای بیان احساسات یا تعجب زیاد و پرسش از تعداد زیادی نشانه‌گذاری یا علائم نگارشی به صورت پشت‌سرهم و نادرست استفاده می‌کنند. گاهی نیز برخی از نشانه‌گذاری مانند علامت سؤال یا تعجب، در معنای یک گزاره معنایی در متن نوشتاری نوجوانان قابل رؤیت است. با بررسی داده‌های گردآوری‌شده، از مجموع ۸۲۷ پاره‌گفتار میزان فراوانی مشخصه استفاده از نشانه‌گذاری به این صورت است: در مجموع، در ۱۰۰ پاره‌گفتار از نشانه‌گذاری استفاده شده است. در ۱۲ درصد پاره‌گفتارهای دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان، از این مشخصه استفاده شده است و در ۸۲ درصد

پاره‌گفتارها کاربردی نداشته است که این درصد نشان‌دهنده درصد پایین کاربرد این مشخصه در گفتمان اینترنتی دانش‌آموزان است. جدول ۱۲ نمونه‌هایی از استفاده زیاد، استفاده کم و عدم استفاده از نشانه‌گذاری را نشان می‌دهد.

جدول ۱۲: نمونه‌هایی از استفاده زیاد، استفاده کم و استفاده نکردن از علائم نشانه‌گذاری در نگارش
Table 12: Examples of overuse, underuse, and non-use of punctuation in writing

استفاده نادرست از نشانه‌گذاری	
صورت نادرست پیام	صورت درست پیام
بازم خدا رو شکر که الحمدلله و گرنه والله به خدا!!!!!!	بازم خدا رو شکر که الحمدلله و گرنه والله به خدا.
من رفتم!!! شما نمایین؟؟؟	من رفتم. شما نمایین؟
استفاده کم از نشانه‌گذاری	
صورت نادرست پیام	صورت درست پیام
من با PS4 بازی می‌کنم. آپدیت شده	من با PS4 بازی می‌کنم. آپدیت شده.
عدم استفاده از نشانه‌گذاری	
صورت نادرست پیام	صورت درست پیام
آنلایفی ۳۹۵ تا سین شد	- آنلایفی؟ ۳۹۵ تا سین شد.
الکی می‌گه	- الکی می‌گه!

همچنین، طبق بررسی‌های صورت‌گرفته از پیکره داده‌ها مشخص شد که همه مشخصه‌های گفتمان مجازی در شبکه‌های پیام‌رسان مجازی با استناد بر آرای کریستال (2004)، در متون نوشتاری نوجوانان موجود است، اما بالاترین بسامد مربوط به مشخصه سبک گفتاری متن با فراوانی ۰.۶ و ۰.۸ درصد است. به نظر می‌رسد گفتمان نوشتاری دانش‌آموزان در فضای مجازی بیشتر گرایش به گونه محاوره و خودمانی دارد.

۳-۵. تبیین اصول چهارگانه گرایس (۱۹۷۵) در گفتمان مجازی دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان تلگرام و سروش شامل: کمیت، کیفیت، حالت و ارتباط این بخش از پژوهش، با استناد بر آرای گرایس (1975) و با تأکید بر اصول چهارگانه

مشارکت در گفتمان، به تحلیل پیکره داده‌ها در شبکه پیام‌رسان تلگرام و سروش می‌پردازد. با توصیف و تحلیلی که بر روی گفتمان نوجوانان در فضای مجازی، براساس اصول چهارگانه گرایس (1975) مورد ارزیابی قرار گرفت، میزان کاربرد و تأثیر این قواعد بر گفتمان مجازی، به شرح ذیل مورد مطالعه قرار می‌گیرد. گرایس (1975) معتقد است، برقراری هرگونه ارتباط اعم از گفتاری یا نوشتاری نیاز به مشارکت گوینده و شنونده یا نویسنده و خواننده دارد. از آنجایی‌که در شبکه‌های مجازی، محیط ارتباطی و زمان برای انتقال پیام محدود است. لذا انتظار می‌رود که از اصول مشارکت، برای تأثیرگذاری هرچه بیشتر تبعیت شود. با بررسی پیکره داده‌ها، بر روی ۸۳۷ جمله و آمار به‌دست آمده، آنچه در روابط بینامتنی با آن مواجه می‌شویم رابطه تضمین^{۴۲} و تلویح^{۴۳}، نهفته در ارتباطات است که تقریباً تمام پیام‌ها و پیوستگی معنایی حاصل از فحوای کلام ما را به این نکته نزدیک می‌کند که اصل مشارکت در ارتباط با استناد بر پاسخ پرسش‌شوندگان به پرسش‌گر به‌طور کامل برقرار است. در بررسی ۸۳۷ جمله و پیکره داده‌ها، درحقیقت گوینده الف از شنونده ب توقع دارد که براساس اطلاعاتی که از قبل دارد و فراتر از معنی خود کلمه است تضمین و تلویح موجود در بافت گفتمانی را دریابد، با توجه به آنچه گفته شده است. می‌توان بیان داشت که مشارکت‌کنندگان نوجوان در گفت‌وگوهای عادی روزانه برای کسب اطلاعات از یکدیگر و اظهارنظرهایش درمورد اطلاعات به‌دست آمده همکاری می‌کنند و درنتیجه اصل مشارکت برقرار است. این همکاری در بین نوجوانان به این مفهوم است که افرادی که در گفتمان شرکت می‌کنند با نیت و تأثیرگذاری زیر، مشارکت به گفتمان دارند:

۱. نیت درگیر کردن ذهن و تشویب ذهنی ندارند.
۲. نیت حقه زدن و کلک ندارند.
۳. قصد پنهان کردن هر نوع اطلاع را ندارند. به‌عبارت دیگر، میزان اطلاعات ارائه‌شده مبتنی بر انتظارات مخاطب است.
۴. نیت دروغگویی به یکدیگر را ندارند و کذب نمی‌گویند.
۵. در ارتباط موضوع سخن‌پردازی صورت می‌گیرد و گفتمان ادامه می‌یابد.
۶. واضح و شفاف نیت خود را بیان می‌کنند و حتی برای ارائه اراده‌ای خاص از تصویرگونگی و کاربرد شمایل‌گونه‌ها بهره می‌گیرند.

۷. منظم و منسجم پاسخ و منظور خود را جهت برقراری انسجام و پیوستگی کلام ارائه می‌دهند.

در این مبحث از پژوهش، عواملی را که در فرایند نوشتن به رعایت کمیت، کیفیت، ارتباط و حالت منجر می‌شدند، استخراج و آمار توصیفی از آن‌ها به‌دست آمد.

۱-۳-۵. اصل کمیت

قاعدۀ کمیت شما را ملزم می‌کند که سهامتان را در حدی که لازم است حاوی اطلاعات بسازید. بنا به تعریف گرایس (1975)، در هر گفتمانی می‌بایست تا حد امکان اطلاعات موردنیاز و میزان ارائه پیام را به شرکت‌کنندگان در پیام ارائه داد. بنابر این توضیحات، طبق بررسی‌های انجام‌شده بر روی ۸۳۷ جمله‌ای که از شبکه‌های پیام‌رسان، در گفتمان نوشتاری ارتباط محاوره‌ای بین دانش‌آموزان مبادله شد، گاهی ارائه پیام، تنها با یک واژه با بسامد ۱۰۵ و در مواردی با کاربرد ۱۶ واژه با بسامد ۵، توسط نوجوانان بیان شده است. طبق نتایج به‌دست آمده و عدم رعایت راهبرد کمیت، به‌منزله یکی از قواعد اصلی مشارکت در شبکه‌های پیام‌رسان، در بافت گفتمانی شبکه‌های مجازی مقدار و میزان اطلاع‌رسانی و نوع و ماهیت اصل کمیت، با کیفیت کاربردی آن در گفتمان‌های نوشتاری غیرمجازی متفاوت ظاهر می‌شود، زیرا طبق سنجشی که از نوع گفتمان و گرایش آن به سوی گفتاری سخن گفته شد و مقایسه آن با گفتمان نوشتاری صورت گرفت می‌توان به این نتیجه دست یافت که اصل کمیت با مشخصات گفتمان گفتاری همسو بوده، در نتیجه به‌دلیل حداقل بودن «عامل زمان» کاربرد مشخصه‌های اختصار (کوتاه‌سازی)، جایگزینی حرف واژه و سرواژه‌سازی، برجسته می‌شود و نقض اصل کمیت با استناد بر مختصات حاکم بر بافت گفتاری متن، به معنای تخطی از این اصل نیست، بلکه به‌دلیل رعایت «شرایط مقتضی»^۴ تنها عبور از آن صورت گرفته است.

۲-۳-۵. اصل کیفیت

با بررسی جدول آماری و نیز بررسی مشخصات مربوط به اصل کیفیت، مشارکت‌ها می‌بایست بر مبنای چندین مورد از موارد قراردادی در ارتباطات باشد که این موارد به قرار

ذیل است:

۱. مشارکت در گفتمان نوجوانان بر مبنای واقعیت صورت گرفته است.
 الف) آنچه را معتقدند کذب است نمی‌گویند. مثال:
 کسرا: میدونی تو آمریکا ۲۱ درصد جوونا میتونن موفق و میلیونر بشن.
 محمدحسین: نمی‌دونم. حالا شاید دُرس میگی.
 صدرا: نه مطمئنم.

صدرا: الان میرم سرچ میکنم.
 ب) آنچه را برای آن اطلاعات کافی ندارند، نمی‌گویند. مثال:
 کسرا: بچه‌ها شما هم tik tok دارین؟
 کسرا: واسه musicly.

علی: چی هست؟

کسرا: لپ سینگ.

کسرا: آهنگا.

علی: ندارم.

طبق آمار به‌دست آمده، نتیجه آن است که راهبرد کیفیت با کاربرد حداقل علائم نگارشی ۱۲ درصد، مخفف‌سازی با ۱۰ درصد، فینگلیش با ۵ درصد، واژگان بیگانه ۸ درصد، نوآژه‌های اینترنتی ۴ درصد، گفتمان سبک گفتاری متن ۴۸ درصد، لغزش نوشتاری ۱۳ درصد، طنازی در فضای مجازی ۵ درصد، شمایل‌گونه‌های اینترنتی ۱۰ درصد، جابه‌جایی ارکان جمله ۱۵ درصد، رمزگذاری ۳۹ درصد و کاربرد علائم نگارشی ۱۲ درصد، در پیکره گفتمان نوجوانان از اصل کیفیت زبان معیار عبور می‌کند. اما این بدان معنا نیست که میزان اثربخشی و قدرت راهبرد کیفیت کلامی در پیکره، موردتخطی قرار گرفته است، زیرا رابطه بینامتنیت، نمود کاربرد تضمین و تلویح کلامی و نیز استفاده از عناصر پیوستگی و انسجام در بین نمونه‌های به‌دست آمده کاملاً رعایت شده است. با وجود عدم رعایت مشخصات کریستال (2004)، اما مشاهده می‌شود که اطلاعات نادرست و کذب در گفتمان ارتباطی در بین این گروه از نوجوانان به‌منزله مشارکت‌کنندگان پیام، صورت نگرفته است.

۳-۳-۵. اصل ارتباط

در قاعده کلی اصل مشارکت گرایس (1975)، آمده است که «مرتبط سخن بگویید». مرتبط سخن گفتن یا حفظ موضوعیت در سخن گفتن، به تناسب متن با موضوع گفتمان مربوط است. بدون توجه به رویکرد دانش‌آموزان در گفتمان مجازی، روشن می‌شود که چه پیامی، مرتبط بیان شده است و چه عنوانی، در بحث موضوعیت ندارد. متن درنهایت، معنایی را در ذهن مخاطب ایجاد می‌کند و این معنا در ذهن مخاطب شکل می‌گیرد. طبق آمار به-دست‌آمده، نتیجه گرفته می‌شود که راهبرد ارتباط با کاربرد جابه‌جایی ارکان جمله ۱۵ درصد، کاربرد علائم نگارشی ۱۲ درصد و شمایل‌گونه‌های اینترنتی ۱۰ درصد، در پیکره گفتمان نوجوانان از اصل ارتباط زبان معیار، عبور می‌کند. اما این بدان معنا نیست که میزان اثربخشی و قدرت راهبرد ارتباط کلامی در پیکره، مورد تخطی قرار گرفته است، زیرا رابطه بینامتنیت، نمود کاربرد تضمن و تلویح کلامی و نیز استفاده از عناصر پیوستگی و انسجام در بین نمونه‌های به‌دست آمده کاملاً رعایت شده است. باوجود عدم رعایت مشخصات کریستال (2004)، مشاهده می‌شود که در گفتمان ارتباطی در بین این گروه از نوجوانان به‌منزله مشارکت‌کنندگان پیام، اصل ارتباط رعایت شده است. مثال:

مجتبی: آقایان به سؤال اگه با کیفیت ۴۸۰ داپلود کرده باشم میشه از زیرنویس ۷۲۰ استفاده کرد؟

علی: چرا نمی‌شه.

مجتبی: من اینکار رو کردم ولی جلوتره.

علی: خوب حتماً طول فیلم ۴۸۰ از ۷۲۰ به چند ثانیه بیشتره.

مجتبی: اونو دیگه نمی‌دونم.

۳-۳-۵. اصل شیوه

به نقل از عاصی (۱۳۹۵)، اگر در هر جمله، اصول کمیت، کیفیت و ارتباط به‌خوبی اعمال شده باشند، اصل شیوه نیز در آن جاری است، زیرا طبق مؤلفه‌های اصلی شیوه، باید از ابهام، پرگویی غیرضروری و پیچیدگی اجتناب کنیم و سنجیده سخن بگوییم. در گفتمان پیکره داده‌ها از دانش‌آموزان در شبکه‌های پیام‌رسان مجازی، می‌توان به این نتیجه دست یافت که برپایی و تداوم ارتباط کلامی به‌واسطه پیش‌زمینه دوجانبه، تجربه دوجانبه، پیش‌فرض دوجانبه و نیز به‌معنای عام، تفاهم دوجانبه^{۴۵} در جهت ابهام‌زدایی حاکم است. درنتیجه، اگر

در گفتمان دانش‌آموزان تمامی راهبردها، شفاف و واضح، بدون ابهام، با رعایت اختصار و نظم و انسجام لحاظ شوند، گفتمان از پتانسیل ارتباطی برخوردار است که خود بازنمودی است از توانش ارتباطی در بین کاربران آن گروه مشترک تلگرامی و در بین آنان دیگر برای درک ارتباط نیاز به تحلیل و تفسیر نخواهد بود. در این حالت ممکن است عبور از راهبردی خاص به‌وقوع پیوسته باشد، اما در ایجاد و حفظ ارتباط به‌عمد نقض نمی‌شوند و گفتمان موردنظر، نیاز به تحلیل، تفسیر و ابهام‌زدایی نخواهد داشت.

طبق آمار به‌دست آمده از پیکره داده‌ها، نتیجه گرفته می‌شود که راهبرد شیوه با کاربرد لغزش نوشتاری ۱۳ درصد، کاربرد علائم نگارشی ۱۲ درصد و شمایل‌گونه‌های اینترنتی ۱۰ درصد و طنازی در فضای مجازی ۵ درصد، در پیکره گفتمان نوجوانان از اصل شیوه زبان معیار عبور می‌کند. اما میزان اثربخشی و شیوه کلامی در پیکره، موردتخطی قرار گرفته است، زیرا رابطه بینامتنیت، نمود کاربرد تضمین و تلویح کلامی و نیز ایجاد نظم و انسجام در بین عناصر پیکره موجود است و اصل شیوه کاملاً رعایت شده است. مثال:

علی: هرچی زده جنسش خوب بوده ☺☺☺☺

حسین: آخه روغن هندوانه ابوچهل؟؟؟؟؟؟

بردیا: مال من دو هفته مونده ☺.

بردیا: ولی خب یه ماه زودتر تعطیل میشیم.

علی: من هندوانه ابوچهل رو دیدم. بیچاره فقط پوسته. اصلاً نمیشه ازش روغن گرفت ☺☺

جدول ۱۳ مشخصه‌های گفتمان مجازی براساس انگاره گرایس (۱۹۷۵) را نشان می‌دهد.

جدول ۱۳: جمع‌بندی متغیرهای گفتمان‌های مجازی بر مبنای اصل مشارکت گرایس (۱۹۷۵)

Table 13: Summarizing virtual discourse variables based on Grice's cooperative (1975) principle

اصل کمیت	اصل کیفیت	اصل شیوه	اصل ارتباط
نشانه‌گذاری (۱۲٪)	-	لغزش نوشتاری (۱۳٪)	جابه‌جایی ارکان جمله (۱۵٪)
رمزگذاری (۳۹٪)	-	طنازی (۵٪)	نشانه‌گذاری (۱۲٪)

اصل کمیت	اصل کیفیت	اصل شیوه	اصل ارتباط
مخفف‌سازی (٪۱۰)	-	گفتمان سبک گفتاری متن (٪۴۸)	شمایل‌گونه‌ها (٪۱۰)
ترکیب واژه (٪۳)	-	شمایل‌گونه‌ها (٪۱۰)	
جایگزینی عدد - واژه (٪۰.۴)	-	نشانه‌گذاری (٪۱۲)	
اختصار (٪ ۲۲)	-	جایگزینی عدد - واژه ٪۰.۴	
-	-	جابه‌جایی ارکان جمله (٪۱۵)	
-	-	فینگلیش (٪۵)	
-	-	قرض‌گیری واژگانی (٪۸)	
-	-	نواژه‌ها (٪۴)	
٪ ۸۶.۴	۰	٪ ۱۲۰.۴	٪ ۳۷

در بندهای زیر، پاسخ به سؤالات تحقیق حاضر با توجه به نتایج به‌دست آمده از تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده ارائه می‌شود.

پاسخ سؤال اول: طبق اصل اقتصاد زبانی، در نظام نوشتاری زبانی نیز اصل کم‌کوشی و اقتصاد در زمان و مکان کاربردی به وقوع می‌پیوندد. با استناد بر آرای کریستال (2004)، به‌دلیل زمان محدود و فشرده که در نگارش متن نوشتاری مجازی وجود دارد، مشخصات متن نوشتاری به گفتاری شباهت بیشتری دارد. سپس با کاربرد مشخصات گفتمانی در شبکه‌های پیام‌رسان مجازی از قبیل: مخفف‌سازی، قرض‌گیری واژگان بیگانه، نواژه‌ها، ترکیب‌واژه، جایگزینی عدد، واژه، گفتمان سبک پیام‌رسان مجازی شامل: رمزگذاری گفتاری متن، لغزش نوشتاری، جایگزینی خط فارسی (فینگلیش)، طنازی در گفتمان فضای مجازی، شمایل‌گونه‌های اینترنتی، جابه‌جایی ارکان جمله و نشانه‌گذاری، مشخصات زبان گفتاری از زبان معیار فارسی را به‌جای کاربرد نوشتاری زبان معیار جایگزین می‌کنند. این نوع گزینش

زبانی و کاربرد گونه‌ای مجازی از زبان فارسی که حتی با مشخصات زبان گفتاری نیز فاصله دارد به نوعی زبان نوشتاری نشاندار را سبب شده است.

پاسخ سؤال دوم: طبق بررسی‌های به عمل آمده از پیکره داده‌ها مشخص شد که همه مشخصه‌های گفتمان مجازی در شبکه‌های پیام‌رسان مجازی با استناد بر آرای کریستال (2004)، در متون نوشتاری نوجوانان موجود است، اما بالاترین بسامد مربوط به مشخصه گفتمان سبک گفتاری متن با فراوانی ۴۰۶ و ۴۸ درصد است که می‌توان نتیجه گرفت که گفتمان نوشتاری دانش‌آموزان بیشتر گرایش به گونه محاوره و خودمانی دارد.

پاسخ سؤال سوم: ارزیابی دستاوردهای تحقیق حاضر با استناد بر اصول مشارکت گرایس (1975)، در متون نوشتاری دانش‌آموزان در فضای مجازی، معیاری برای بازبینی و تبیین متن را فراهم ساخت. اگرچه اصول گرایس برای ارتباطات گفتاری تعریف شده‌اند، اما چون زبان نوشتاری در شبکه‌های مجازی، به فارسی محاوره و گفتاری گرایش دارد، می‌تواند در این فضا به کار برده شود. همچنین، از اصول مشارکت گرایس می‌توان برای بهبود مهارت نوشتاری دانش‌آموزان در فضای مجاز استفاده کرد. دانش‌آموزان می‌توانند این اصول را مانند چارچوبی در ذهن داشته باشند و هنگام نوشتن از آن‌ها استفاده کنند. مطابق بررسی‌های انجام شده بر پیکره داده‌ها مشخص شد که اصول گرایس با یکدیگر همپوشانی دارند و رعایت یا عدم رعایت یک اصل، اصول دیگر را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. ترتیب بسامد به‌کارگیری این اصول در متون نوشتاری دانش‌آموزان این پایه از بیشترین به کم‌ترین اصل: شیوه، کمیت، ارتباط و کیفیت است. اصول گرایس اگرچه برای ارتباط گفتاری کارآمد است، اما می‌توانند در آموزش نوشتار نیز به کار روند.

۶. نتیجه

این پژوهش به بررسی تأثیر شبکه‌های پیام‌رسان مجازی بر سبک کاربردی متن و نظام نوشتاری زبان فارسی پرداخت. پژوهش حاضر با استناد بر آرای کریستال (2004) در باب گفتمان اینترنتی و چهار اصل مشارکت گرایس (1975) به این نتیجه دست یافت که ورود نواژه‌ها و اصطلاحات زبان‌های دیگر در واژگان زبان فارسی معیار، خود نمادی از قرض‌گیری واژگانی است که نوع و ماهیت این اصطلاحات و کاربردهای قرضی، به دلیل

بسامد بالا، قالب جدیدی از زبان فارسی را به‌منزله گونه اینترنتی زبان فارسی در شبکه‌های مجازی پدید می‌آورد. به نظر نگارندگان، دلیل ورود این گونه از زبان فارسی، پر کردن خلأهای ارتباطی در زمان محدود با رعایت اصل اقتصاد در فضای مجازی است. همچنین با استناد بر تحلیل داده‌ها می‌توان اینگونه تبیین کرد که تغییرات در گونه کاربردی زبان فارسی از سوی این کاربران در این شبکه‌های مجازی به‌مثابه دستگاه‌های خودکار اجتماعی زبانی عمل می‌کنند و برای بیان مقاصد خود با تأثیر از بافت موقعیتی جامعه و رعایت شرایط مقتضی در زبان فارسی معیار تغییرات و رمزگردانی‌های متناسب با فضای مجازی پدید می‌آورند و این امر خود سبک نشاننداری از گونه کاربردی زبان فارسی، برای مقاصد مجازی را معرفی می‌کند. به‌علاوه، در تحلیل گفتمان سبک گفتاری متن به‌منزله زیر طبقه‌های سبک کاربردی متن در بین این نوجوانان، بالاترین بسامد کاربردی را که نمادی از رعایت اصل اقتصاد و کم‌کوشی در هر زبانی است به خود اختصاص می‌دهد. کاربرد گونه محاوره‌ای عاملی است که به کاربرد زبان در موقعیت‌های اجتماعی گوناگون از طریق به‌کارگیرندگان این زبان گفته می‌شود. براساس تحلیل پیکره داده‌ها می‌توان به این نتیجه دست یافت که این گونه سبکی ایجاد شده به‌واسطه بسامد بالا به‌دلیل بافت منحصربه‌فرد و شرایط معینی، در بین کاربران نوجوان در فضای مجازی پدید آمده است.

در پایان، نتایج حاصل از سنجش و ارزیابی مشخصه‌های گفتمان مجازی براساس راهبردهای پیشنهادی گرایس (1975) نشان داد که اصول مشارکت در گفتمان شبکه‌های مجازی و سبک کاربردی به درجات متفاوت از سوی کاربران در این شبکه‌ها بدون آموزش مستقیم و آشنایی با این اصول به‌منزله قواعد همکاری و مشارکت در یک گفتمان به‌صورت ناخودآگاه رعایت می‌شود. اما نوع و ماهیت بررسی این قواعد می‌بایست به‌واسطه توانش ارتباطی از قبیل: پیش‌زمینه، دانش ناخودآگاه و طرح‌واره‌های ذهنی کاربران آن تحقق یابد نه به‌مثابه فرد و افرادی خارج از آن گفتمان ارزیابی شود. منظور آن است که کاربران این شبکه‌ها با رعایت تفاهم دوجانبه و عدم جمله‌بندی کافی یا غلط‌های املائی، نگارشی و دستوری به‌مثابه فقر زبانی اما محرکی برای سرانجام رساندن پیام مکالمه است. البته این امر با اتکا بر آرای کریستال (2004) و قواعد گرایس (1975) به معنای تخطی از این راهبردها به‌شمار نمی‌آید، بلکه تنها عبور از این قواعد و مشارکت صورت گرفته است که در خدمت بقا

و پایداری گفتمانشان ارزیابی می‌شود. نتیجه آنکه، کاربران برای بیان مقاصد خود با تأثیر از بافت موقعیتی جامعه و رعایت شرایط مقتضی در زبان فارسی معیار، تغییرات و رمزگردانی‌های نوشتاری متناسب با فضای مجازی پدید می‌آورند که بیانگر معرفی سبک نشان‌دار نوشتاری از گونه کاربردی زبان فارسی برای مقاصد مجازی است نه به‌مثابه ناپایداری و شکاف زبانی در گونه نوشتاری زبان فارسی معیار است.

۷. پی‌نوشت‌ها

۱. سمپاد: سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان.

2. Non-probability
3. Convenience Sampling
4. Purposeful Sampling
5. Marked Persian Language
6. Unmarked Variety (Standard Persian Language)
7. Cyberspace
8. Implicit Competence
9. Internet Discourse
10. Neologism
11. Contraction
12. Shortening
13. Unconventional spelling
14. Abbreviation
15. Word-digit replacement
16. Word-letter replacement
17. Word combination
18. Emoticon
19. Quantity
20. Quality
21. Manner
22. Relevance
23. Linguistic competence
24. communicative competence
25. iconicity
26. localization
27. Reduplicative Construction
28. Substitution of Persian Written System (Fenglish)
29. lexical borrowing

30. Text Spoken Style
31. Slip of Pen
32. Humorously Idiosyncratic Netspeak
33. permutation
34. encryption
35. punctuation
36. frequency
37. borrowing
38. phonological borrowing
39. grammatical borrowing

۴۰. شایان ذکر است صورت «لدفن» را می‌توان از سویی لغزش نوشتاری تلقی کرد و از سوی دیگر آن را جزو نمونه‌های طنازی نیز محسوب کرد.

41. acronym
42. entailment
43. implication
44. Felicity Condition
45. mutual intelligibility

۸. منابع

- اسلامی، م. (۱۳۸۱). دشواری‌های پردازش رایانه‌ای خط فارسی. *نشر دانش*، ۱۹ (۳)، ۲۸-۳۲.
- بیجن‌خان، م. (۱۳۹۱). خط و زبان فارسی در فضای مجازی. *همایش محتوای ملی در فضای مجازی*.
- داوری اردکانی، ن. (۱۳۸۸). برنامه‌ریزی زبان، فرهنگ زبانی و مؤلفه‌های آن (مطالعه موردی در شهر تهران). *تحقیقات فرهنگی*، ۱، ۹۹-۱۲۱.
- سارلی، ن.ق. و بیات، ح. (۱۳۸۵). *بررسی اشکالات نحوی زبان خبر براساس دستور ساختاری، برنامه‌ریزی زبان و صدا و سیما. مرکز تحقیقات صدا و سیما.*
- سبزواری، م (۱۳۹۸). بررسی و تحلیل نشاننداری جملات فارسی نوین معیار. *جستارهای زبانی*، ۲ (۵۰)، ۹۹-۱۲۲.
- ستوده، ه. و هنرجویان، ز. (۱۳۹۲). *مجله کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ج ۱۵، ش ۴.
- عاصی، م. و مسگر خویی، م. (۱۳۸۹). *سبک‌شناسی و وبلاگ‌نویسی به زبان فارسی*.

زبان‌شناخت، ۲، ۸۷-۹۷.

- قاسمی، و، عدلی‌پور، ص، و کیانپور، م. (۱۳۹۲). تعامل در فضای مجازی شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و تأثیر آن بر هویت دینی جوانان: مطالعه موردی فیس‌بوک و جوانان شهر اصفهان. *دین و ارتباطات*، ۲ (۲۴)، ۶.
- قانونی، ح.ر، و پارسه، ف. (۱۳۹۴). تأثیر اینترنت و شبکه‌های مجازی بر نظام آوایی و نوشتاری زبان فارسی. *سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های کاربردی در مطالعات زبان*.
- گلفام، ا، و قمشه‌ای، م. (۱۳۹۱). تصویرگونگی دوگان ساخت‌ها در زبان فارسی: طبقه‌بندی معنایی. *جستارهای زبانی*، ۱، ۱۵۳-۱۷۲.
- محمدی، ا، کشمردی، م.ر، رحمتیان، ر، و شعیری، ح.ر. (۱۳۹۸). دستیابی به مهارت بیان شفاهی بدون نیاز به دانش صریح زبانی: بر اساس یک روش آموزش زبان با عنوان رویکرد عصب زبان‌شناختی. *جستارهای زبانی*، ۴ (۵۲)، ۳۱-۵۴.
- مهدوی مزده، م. (۱۳۹۵). آینده فارسی نوشتاری، فارسی گفتاری است. بازیابی شده از meidaan.com/archive/23163

References

- Asi, M. & Mesgar Khoi, M. (2019). Stylistics and blogging in Persian. *Linguistics*, 2, 87-97. [In Persian]
- Bijan Khan, M. (2012). Persian script and language in cyberspace. National Content in Cyberspace. [In Persian]
- Crystal, D. (2001). *Language and the internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2004). *Language and the internet*. Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2006). *Language and the internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D. (2011). *Internet linguistics: a student guide*. Abingdon: Routledge.

- Daveri Ardekani, N. (2009). Language planning, language culture and its components (Case study in Tehran). *Cultural Research*, 1, 99-121. [In Persian]
- Ghasemi, W., Adlipour, P., & Kianpour, M. (2013). Interaction in cyberspace of Internet social networks and its impact on the religious identity of youth: A case study of Facebook and youth in Isfahan. *Religion and Communication*, 2 (24), 6. [In Persian]
- Grice, H. P. (1975). Logic and conversation. In L. Cole and J.L. Morgan (Eds.), *syntax and semantics* (pp. 41-58). New York: Academic Press.
- Gulfam, A., & Ghomshei, M. (2012). Illustration of dual constructs in Persian: Semantic classification. *Linguistic Articles*, 1, 153-172. [In Persian]
- Islami, M. (2002). Difficulties in processing Persian calligraphic computers. *Danesh Publishing*, 19 (3), 28-32. [In Persian]
- Mohammadi, A., Kashmardi, M. R., Rahmatian, R., & Sha'iri, H. R. (2019). Achieving oral speech skills without the need for explicit language knowledge: Based on a language teaching method as linguistic approach. *Linguistic Articles*, 4(52), 31-54. [In Persian]
- Mahdavi Mazdeh, M. (2016). The future of written Persian is spoken Persian. Retrieved from meidaan.com/archive/23163[In Persian]
- Qanuni, H. R., & Parseh, F. (2015). *The effect of internet and virtual networks on the phonetic and written system of Persian language*. 3ed International Conference on Applied Research in Language Studies. [In Persian]
- Sabzevari, M. (2019). Investigation and analysis of Persian sentence marking. *Linguistic Articles*, 2 (50), 99-122. [In Persian]
- Sotoudeh, H., & Honarjoyan, Z. (2013). *Journal of library and information science*, 15 (4). [In Persian]
- Sarley, N. Q., & Bayat, H. (2006). *Investigating the syntactic problems of news*

language based on structural instructions, language planning and radio and television. Radio and Television Research Center. [In Persian]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی